

NESREČE V SNEŽNIH PLAZOVIH V ZIMI 1993/1994

TRI ŽRTVE IN NEKAJ ZELO OGROŽENIH

PAVLE ŠEGULA

Gorska reševalna služba že od nekdaj spremlja nesreče v snežnih plazovih v Sloveniji in po svetu, skrbi za preventivo in rešuje ponesrečence. O tem smo v preteklih desetletjih redno poročali, zato bi bilo napak, če bi obdobje 1993/1994 zanemarili, še zlasti, ker ni minilo brez mrtvih in poškodovanih.

Za uvod naj bo pregled nesreč v Evropi in Severni Ameriki in nekaj smernic z jesenskega zasedanja IKAR v Autransu, Francija. Dodal bom kratek opis nesreč v Sloveniji, ki jih povzemam po poročilih GRS, KA, časopisnih vesteh in podatkih posameznikov.

ZASEDANJE IKAR 1994

Pregled smrtnih žrtev plazov v državah članicah IKAR

Država	TS	VS	AS	AL	UP	PZ	RA	Skupaj
Anglija	0	0	0	1	0	0	0	1
Avstrija	8	4	0	1	0	0	1	14
Francija	6	12	0	3	0	0	2	23
Italija	13	4	0	6	0	0	0	23
Kanada	3	1	0	0	0	0	4	8
Nemčija	1	0	0	0	0	0	0	1
Norveška	0	2	0	0	0	0	3	5
Slovenija	1	0	0	2	0	0	0	3
Švica	16	3	1	1	0	0	0	21
ZDA	2	0	0	0	0	0	9	11
Skupaj	50	26	1	14	0	0	19	110
(%)	45,1	24	0,9	13	0	0	17	100

Legenda: TS = turni smučarji, VS = smučarji izven zavarovanih smučišč, OS = smučarji na organiziranih smučiščih, AL = gorniki brez smučí, OP = osebe na cestah, železnici, OZ = osebe v zgradbah, RA = drugi

Če pokličemo v spomin preglednice iz bližnje preteklosti, z zadovoljstvom ugotovimo, da se je število preminulih v plazovih lani občutno zmanjšalo. Seveda je to predvsem posledica malosneženih zim, nekaj pa tudi preventive in večje pripravljenosti ljudi, ki iz kakršnegakoli razloga zahajajo v zasnežene gore. Sicer pa je zadovoljstva konec, ko ugotovimo, da razmerja med številom mrtvih glede na njihovo dejavnost na gori ostajajo v glavnem ista. Na prvem mestu so vedno ljudje s smučmi, kjer žalostno prvenstvo pripada zdaj turnim, zdaj variantnim smučarjem, ki jih mami nedotaknjen svet na obrobjih urejenih smučišč in obratno. Tudi urejena smučišča niso brez mrtvih. V Severni Ameriki, zlasti Kanadi, pa so hudo na udaru sankarji z motornimi sanmi.

Delegati IKAR so lansko jesen na podlagi enotne evropske lestvice nevarnosti plazov lahko prvič, odkar

se sestajajo, realno ugotavljali, kdaj je največ žrtev plazov. Izkazalo se je, da pri veliki in zelo veliki nevarnosti ni bilo nesreč, medtem ko je pri zmerni nevarnosti umrlo 20 odstotkov, pri znatni nevarnosti pa kar 50 odstotkov žrtev. Najbrž bo v prihodnje usmerjal raziskave v preventivi prav ta izsledek, čas za pretirano veselje in sprejemanje dokončnih ugotovitev pa gotovo še ni napočil. Upoštevati moramo namreč, da bodo ljudje kljub vsemu opozarjanju tudi v prihodnje rinili v težave, zato je razumljivo, da sodi k preventivi tudi skrb za izboljšanje pripomočkov za iskanje zasutih, ki jih uporabljajo laiki. V okviru tovariške pomoči, ki je in bo skoraj zanesljivo ostala najuspešnejši ukrep po nesreči v plazu, so deležne največ pozornosti lavinske žolne, kar dokazujejo tudi vesti o lanskih raziskavah v Chamonixu in Andermatu. Sodeč po teh bo kakovost žoln treba še izboljšati. Upoštevati velja, da ni nujno najboljša tista žolna, ki ima največji doseg, saj je najmanj toliko vredna žolna, ki s pretanjeno in jasno izraženo spremembo jakosti signala nakaže že majhne spremembe oddaljenosti reševalca od nahajališča zasutega.

Da krizi in težave z organiziranostjo reševalnih psov niso doma samo v Sloveniji in da tudi po svetu vse več nepoklicanih iskalcev sili tja, kamor ne sodijo, kaže opomnik skupine za lavinske pse, ki terja, da naj bo vodnik član priznane reševalne službe, ki je usposobljen za reševanje v gorah, ima lastnega psa, živi v bližini kraja delovanja, je dosegljiv v vsakem času in se loti te dejavnosti, preden prekoraci 40. leto starosti. Pogoji za lavinskega psa pa so, da naj bo utrjen za delo v težavnih vremenskih pogojih, priljuden, usposobljen za gibanje v gorah, da prenese prevoz s helikopterjem, ima dar za šolanje in ni pretirano velik.

Brata Karničar smučala z Anapurne I

Slovenska serija osemtisočakov je kompletirana, slovenski alpinisti so stali na vrhovih vseh 14 osemtisočakov, kolikor jih je na Zemlji. Brata Davo in Drejc Karničar sta 29. aprila letos po severni strani priplezala na vrh 8091 metrov visoke Anapurne I, nekaj dni za njima pa je na vrh priplezal še član slovenske odprave na to goro Tomaž Humar. Brata Karničar sta poleg tega opravila še en velikanski podvig: na vrh sta prinesla smučí in potem isti dan čisto z vrha smučala vse do baznega tabora na nadmorski višini 4300 metrov.

Podrobno bomo o tej uspešni slovenski odpravi na zadnjega od doslej še neosvojenih slovenskih osemtisočakov poročali v naslednji številki Planinskega vestnika.

ORIS NESREČ V SLOVENIJI V ZIMI 1993/1994

V pregledu smrtnih žrtev plazov je zapisano, da je bilo v tem obdobju v Sloveniji troje mrtvih. Znanih je tudi nekaj nesreč, ki so se več ali manj dobro iztekale, še več pa je nesreč te vrste, za katere ne vemo in katerih protagonisti si molčečnost o dogodku štejejo v vrlino, s čimer potrjujejo, da jih nesreča ni ničesar naučila, saj bi njihova izkušnja lahko pomagala številnim drugim.

1. Smrt gornikov na Raduhi, 12. 12. 1993

Alpinist **V. R.** (26) in njegov sopotnik **P. V.** (46) sta se v nedeljo, 12. decembra 1993, okoli 13. ure s planine Grohat odpravila na Raduho. Snežilo je, pihal je veter. Opremljena z derezami in palicami sta zavila v smer »Vetrne police«. Ker se do večera nista vrnila, je odšla v akcijo GRS iz Prevalj. Reševalci so v trdi temi tipali za sledmi pogrešanih in v predelu vstopa našli dele njune opreme. Ob enih ponoči so naleteli na truplo **V. R.** 60 metrov pod vstopom, **P. V.** pa je zjutraj odkril lavinski pes kar 500 metrov nižje na plaznici. V plazju sta utrpela takojšnje smrtne poškodbe zaradi padanja in udarcev.

2. Plaz nad planino Govnjač, 24. 1. 1994

Trinajst turnih smučarjev s štirimi vodniki, opremljenih z osmimi lavinskimi žolnami, je tega dne po dolini

Gracije opravilo vzpon na Mahavšček. Na dobro utrjeno, 1,5 metra debelo podlago je teden dni poprej padlo 10 do 15 centimetrov snega, ki ga je veter ponekod oblikoval v klože, drugod pa odpihal. Spust s sedla je potekal v kontu pod vrhom Škrlji in po zlebu do položnejšega sveta nad planino Govnjač. **M. P.**, ki je bil na čelu, je snežni odeji bolj malo zaupal, še zlasti, ko je med prečenjem manjšega pobočja v snegu pod seboj opazil napoko in ko se je z značilnim pokom sesedla snežna odeja. Z varnega mesta je opozoril sopotnike, naj ga opazujejo in prek položnejšega roba odsmučal po strmini pod manjšim ostenjem, kjer so poleti delno porasla melišča. Že je bil prek vboklega dela vesine, ko se je 10 do 15 metrov nad njim utrgal kakih 50 metrov dolg plaz in takoj za njim še kloža, po kateri je smučal. Drugi plaz je bil večji, dolg 80 do 100 metrov. **M. P.** je sedaj vozil na premikajoči se plazovini. Ob poskusu, da se ustavi, sta se sprožila še dva plaziča, ki pa nista dosegla smučine. Ostal je priseben in se je odločil za smuk iz plazu, nakar se je kljub nemirni vožnji na izmikajočih se tleh z veliko hitrostjo rešil plazu in pristal na trdnih tleh.

3. Planinka žrtev plazu pod Toscem, 12. 2. 1994

V soboto, 12. februarja 1994, so se študentje **B. K.**, **B. A.**, **J. B.**, **D. K.** in **U. S.** iz Ljubljane kasno dopoldne z Rudnega polja na Pokljuki po znani poti pod Toscem odpravili proti Vodnikovemu domu. Veter, oblačnost in zasnežena steza so jih zelo ovirali pri hoji. Ob 21. uri, ko so bili pred značilnim skalnim usekom, je štiri člane skupine v temi spodnesel plaz, v katerem je **U. S.** omahnila po pobočju in izginila izpred oči sopotnikov. Ker se ji očitno ni uspelo ustaviti, jo je odneslo 500 metrov nižje do Jurjevčeve vrtače, kjer so jo naslednjega dne našli mrtvo. Preostala skupina se je razdvojila. **J. B.** in **D. K.** sta odšla po pomoč in se šele naslednjega jutra prebila do doline, kjer sta o nesreči obvestila GRS. **B. A.** in **B. K.** sta noč prebivakirala blizu kraja nesreče in s svitom pričela sestopati. V zelo zahtevnem terenu sta obtičala v vpadnici slapa Mostnice, kjer so ju k sreči slišali, našli in rešili bohinjski gorski reševalci.

4. Alpinista v plazu na vzhodnem pobočju Bogatina, 25. 2. 1994

Konec februarja 1994 je bil sneg na območju Komne zaradi daljšega izostanka večjih snežnih padavin zelo raznolik: suh, napihan, zasrenjen ali poledenel. V četrtek, 24. 2., je padlo okoli 20 centimetrov snega, ki ga je ponekod v globokih zlatih odložil veter. Skupina alpinistov, tečajnikov z instruktorji, se je 25. 2. 1994 po krajši zimski smeri odpravila proti Bogatinu. V suhem snegu so se smučji ugrezale po 10 centimetrov, **A. P.** in **I. B.** v predhodnici pa sta se ponekod vdiralala do kolen. Trije sopotniki so sledili v razdalji 20 metrov, pet pa v oddaljenosti kakih 150 metrov.

V takih okoliščinah se je približno 100 metrov nad predhodnico utrgala snežna odeja na celotnem vzhodnem pobočju med Malim in Velikim Bogatinom. Plaz sprjetega kložastega snega ju je odnesel dobrih 100 me-

KLIC V SILI

Na pročelju Aljažvega doma v Vratih so sredi letošnjega maja pritrtili posebno napravo za klic v sili, da bi morebitni ponesrečenci v tem delu Julijskih Alp prej lahko dobili zdravniško in reševalsko pomoč. Tiste mesece, ko bo kočja zaprta, bo gornik, ki želi pomoč, pred kočjo pritisnil gumb na aparaturi in zaslišal glas "Klic v sili, tukaj kočja v Vratih", zatem pa se bo iz sprejemnika oglasil dežurni v GRS v Mojstrani, meteorolog na Kredarici ali dežurni policaj iz policijske postaje v Kranju, s katerimi bo postaja v Vratih povezana. Potem ko se bo človeku v Vratih eden od treh predstavil, se bo postaja spet preklapila in planinec bo povedal vse, kar želi - in tako bo šlo, dokler niti na eni niti na drugi strani nihče ne bo ničesar povedal 80 sekund in se bo postaja spet samodejno izključila.

Nalogo, da razvije tako aparaturo, je dobila Podkomisija za zveze pri GRS, inž. Franc Oštr iz Elektrotehne Elzas pa ima zasluge, da ta postaja že deluje. Letošnjo sezono, ko bo Aljažev dom odprt, bodo planinci postajo preizkušali, pozno jeseni pa bo to postaja za klic v sili, ki bo prihranila pomoči potrebnim pot v Mojstrano in tako spisevala k temu, da bo pomoč prišla do ponesrečenca čimprej.

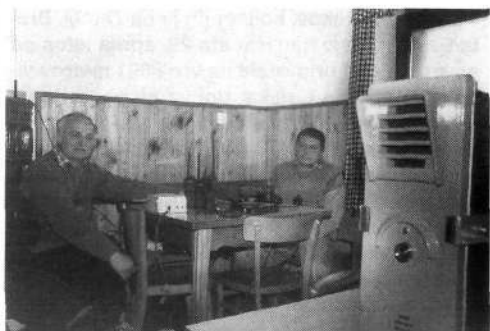

Foto: Slavko Šetina

trov nižje, medtem ko se je trojica za njima pravočasno umaknila. Ostali so opazovali dogajanje in A. P. ter I. B., ki ju plazovina ni nikoli povsem zasula. Plaz sta preživela brez poškodb, izgubila pa sta sončna očala in smučarsko palico.

Skupina tečajnikov, ki je istega dne smučala po jugozahodnem pobočju z Velike Babe, ni imela opravka s plazovi, člani tretje skupine, ki so drugega dne tečaja šli na Tolminski Kuk in hodili v varnostni razdalji, pa je neustaljena snežna odeja že na ravnini s pokom opozorila na napetosti in nezadostno stabilnost.

5. Nesreča planinca zaradi plazu v Repovem kotu, 7. 5. 1994

Gornik **B. K.** iz Pirnič pri Medvodah se je v soboto, 7. maja, zjutraj s sopotnikom odpravil proti Srebrnemu sedlu pod Planjavo v Kamniških in Savinjskih Alpah. Ubrali so pot skozi Repov kot in v višini okrog 1950 metrov sprožili manjši snežni plaz. Medtem ko sta sopotnika pravočasno odskočila, je B. K. zajel plaz in ga odložil 150 metrov nižje, kjer je poškodovan obležal pod skalnim skokom, odkoder so ga odnesli v dolino gorski reševalci.

KOMENTAR

1. Pozna ura niti poleti ni primerna za začetek ture. Pozimi se ob štirih že mrači, posebno če je oblačno.
2. Hoja takoj po sneženju ali med sneženjem, še posebno v metežu ali snežnem viharju, dokazuje, da

ne poznamo vzrokov za nastanek plazov ali pa jih zavestno prezremo.

3. Kadar je na turi več oseb, se zelo pogosto dogodi, da se večina nekritično podredi resnični ali namišljeni avtoriteti posameznika, ne misli s svojo glavo in ne poskuša vplivati na odločitve.

4. Tedni turnega smučanja in tečaji v zimski naravi so priložnost, da se v živo seznanimo z nevarnostmi in se jih učimo premagovati, kar pa ne sme biti povod, da jih podcenjujemo in pozabimo, da je tudi majhen plaz lahko usoden; četudi so z nami večji spremeljevalci, nam ti ne bodo mogli pomagati, če si v plazu zlomimo tilnik.

5. Ni nujno, da nas plaz zasuje; zadošča že manjša količina snega, da nas na strmini spodnese in pahne v globino. To se lahko zgodi tudi spomladi, ko je sneg moker in z mokro vznožno površino slabo vezan na podlago. Dokler se snežna odeja ne uleti ali skopni, je v grapah in na vpadnicah grap in snežišč vedno potrebna pazljivost; posebno izpostavljeni smo v času močne sončne pripeke.

Viri podatkov:

1. Poročilo o zasedanju IKAR, Autrans 1994, Komisija za GRS pri PZS, in *Avalanche News* 44.
2. Obvestila v dnevniku Delo.
3. Poročilo **Franci Telcer**, Postaja GRS Prevalje.
4. Poročilo **Miha Pavšek**, MK PZS.
5. Poročilo **Jani Bele**, KA PZS.

namesto komentarja

UŽITEK HOJE

Zdaj je pa res že čisto zadnji čas, da bi se začeli najresneje pripravljati na poletno planinsko sezono, če se do zdaj še nismo. Natančno bi bilo treba pregledati planinsko opremo in karseda realno ugotoviti, kako smo telesno pripravljani. Nemara vemo iz izkušenj prejšnjih let, da je samo takrat užitek hoditi po gorah, če se mučimo do znosne mere in če nam oprema olajšuje pot.

V Alpah zdaj skorajda nihče več, ki kaj dá nase in mu je kaj do varnosti, ne hodi v lahkih supergah ali hodi v taki obutvi le tedaj, če je pot lahka in ima v nahrbtniku še prave planinske čevlje. Zadnja leta se gorski reševalci in oskrbniki planinskih koč iz Centralnih Alp pritožujejo nad planinci iz vzhodne Evrope (o Slovincih ni bilo nikoli nobene kritike), ki so za visokogorje popolnoma neprimerno opremljeni in tako izzivajo nesreče, te pripombe pa se še posebno nanašajo na obutev. V Sloveniji imamo zdaj veliko izbiro, cene so tudi primerne in ne previsoke, takšni čevlji pa služijo povprečnemu planincu kakšno desetletje.

Vse drugo, v kar smo v gorah oblečeni, ni tako pomembno. Če upoštevamo pravilo, da moramo imeti v nahrbtniku rezervno perilo, volnen pullover ali jopič iz termovelurja, anorak, volneno kapo in morda majhen dežnik, je to od oblačil kar skoraj vse. Skupaj z majhnim prigrizkom za vsak primer in kakšno pijačo ter zavitkom s prvo pomočjo naj bo vse to zloženo v ustrezno velikem nahrbtniku, ki je za čevlji najpomembnejši del planinske opreme. Človeka mine veselje do še tako lepe pokrajine, če mu tovor opleta po hrbtu, če ga naramnice režejo v ramena in če mu prtljaga jemlje ravnotežje celo na položnih strminah. Zato je ob sedanji bogati izbiri v trgovinah vredno poiskati načrtom primeren nahrbtnik: pretežno nedeljski izletnik naj kupi manjšega kot tisti, ki ima namen po več dni skupaj pešačiti po naravi, v vsakem primeru pa naj ima nahrbtnik široke in dobro podložene naramnice in naj se ne lepi na hrbet, ampak naj na njem lepo leži.

Če bomo ob tem poskrbeli še za nekaj kondicije in če bomo sprva delali manjše in lažje ture, pozneje pa vedno napornejše, hoja po gorah ne bo mučenje samega sebe, ampak največji užitek.

Marjan Ratzresen